

ԳԻՏԱԿՐՈՒԹԱՆ ՁԱՆՔԵՐ

Ուրախութեան ու գոհունակութեան բազմաթիւ արտայայտութեանց հետ որ մեզի ուղղուեցած այն հաւատաւոր խօսքերուն համար զոր հնչեցուցիր էինք Անանիէին տառաջին էջերուն մէջ, ըստունքանը միանդամայն մէկ քանի դիտողութիւններ տարակուառող ու վհաանդիմերէ, որոնք մեզ կը կարծէին անձնատուր՝ խնապատիփ աւաստանութեան մը Մենք մեկնած էինք Իրականութեան սերու ուսումնասիրութենէ մը, հաննելու համար այդ եռանդի ու վաստանութեան շշանիւն եւ Նպարակութեանը կը նկատինք որ իրականութիւնը օրէ որ աւելի որոշ ապացույներով կը հաստատէ ինչ որ մատնանիշ ըրբնք: Անդիմելի իրողութիւն մըն է որ համբաւին գործունութեան կապար այսոր տասնապատիփ աւելի վառ է հայ ցեղին մէջ ամէն տեղ քանի վերընի գէպերէին առաջ: Ոչ միայն վայ, այլ, ինչ որ ալյապիւ ուշագրաւ է եւ բժիշկութիւն, աւելի դիտակից, աւելի որոշ, աւելի կանոնաւոր: Ոչնչ կ անտեսանանք մեր ընդունած ծանր վերքերէն, եւ գիտենք որ անոնք մէծ մասմաս մինչեւ այսօր կը շարունակն արինիլ: ընդհանուրական, մենք առաջիններին եղանք որ ընդհանուր ապացույցի մատարերութեան մը մէջ, մեր կրծ կորուստին համար կակիծ յայսնեցնք: վասնանք նաև թէ նոյն իօվ այս զարդեանին համար Հայոց ապատիփ մէջ ի՞նչ զարդուելի կացութեան մը ենթարկուած են մեր ազգակիցները: Բայց մենք անոնցէ ենք որ չեն սիրեր ու նոյն իսկ չեն ներբեր որ ազգ մը իր ցաւերը ուրարտով շատանայ: մենք մեզի նշանաւոր զրած ենք բչքիս ծանութութիւն մը կազմել մեր կացութեանը, զգուշանակ հաւասարապէ մանաւոր վհասուրթենչն եւ վտանգութիւն պատրաստներէն, պայ արհենկ ժինեցնանիւն մեր պահանջներէն, անց եղանակութիւն անցեանին ու ներկային մեր պահանջները միմիայն զաննանք ուղղելու նպատակով, եւ նոյն ատեն, գնահատել ամէն անտառական կառ հաւաքանան ճիբ որ պահատակ ունի մեր ցեղին բարացածամանն նպաստել, վերջավուն, հետու ամբած անշարժութիւն մը ու վախկոտ գաղար մը քարոզեն, շնչեմել անշարժեան պէտքը գործունեութեան, երկուամ միանինքն բացարացականէ զերծ, վհակից, հաշուուած, գրական գործունեութեան ճիբարակութիւններ, որոնք մասին աւելի ընդարձակութիւն պիտի խօսինք ապագային: Պարսկանայստանաւ մէջ, բարական զարթում մը կը ծափ Պարսկանայերը մինչեւ հիմա իրենց վիճակուած նպատակուու ու թոյցատու կացութենչն օգտուած էին միմիայն նիւթական բարեկեցութիւն մը ենթե ձգեւու համար, այն ալ սահմանափակ իսէալով մը: Աստարական ու զգացին շարժումը որ թրքանաց եւ Կովկասի Հայոց մէջ զարուա սկիբէն ի վեր արծածուեցաւ, արձանանք չըր ունեցած հան: Այսօր, ցիցուած իրենց թրքանայ եղացիներուն գործադրութիւններէն, թրեւու նոյն իսկ մորակուած այն հաւածնինքնէ տրանք որոնց իրենք ալ սկսած են ենթարկուած տրանք մը ի վեր, Պարսկանայերը աշունին կը բանան, կը փորձեն ելլել ասիական անշարժութենէն, մոտաւրական դրոժու-

քաղաքակիրթ պիտութեանց ուշադրութիւնը համարին մեր ծովագրին վրայ, համակրութիւնը չանչ է անհամար նակատագիրը բարելաւու կարող ծովով ուրիշներուն, զանքեր որոնք անհրաժեշտ է որ քաղաքակիրթ մը մը անհամար առաջինքին ապահով ըլլալու, ձևնարկին գործունէութիւն պատճառ կը ըլլալա, նոյնչափ անսկրիի է որ ազգ մը, իր սխանինքն եւ աղետքներն վհասած, անշարժ մարդ մասնից յանձնի, իր յուղերէն, հաւասաքներէն, խանդերն ձեռք քաշեւու ինքնապան եղացութեան սերու ուսումնասիրութիւննէ մը, զիմարդ կը ապացու գործունէութիւն է որ, շատ աւելի աղղեցիկ քան զարդութիւնները, պիտի յաջողի չէղոքացնել սրխալ գործունէութիւնը:

Այն բոյոր երեւոյթներէն որոնք յառաջ եկան վերընի գէպօվրէն ի վեր, ամենէն կարեւորներէն մէկը ձգուած է զոր մեր ցեղը կը ցուցնէ ամէն նեղ, հայ նորի վրա ինչպէս օտար երկրի մէջ, կապակերպուած մտաւորական վեսնք, մը ստեղծելու իրեն: Ցիշեցնիք թրքական Հայաստանին, մանաւուարապէս Փոքր-Հայքի եւ Կիլիկիոյ մէջ, զարցական, ինչպէս անտեսական, վերարուրդան ջանեքրի մը: Այս օրին իսկ, Պողոս, նոր հաստատուած ամսաթերթ մը, դրական ու կազմ մրտվով մը վարուած, իրեն ուղեղի կը նշանակէ վարական օբնի զարգացնել Հայոց մէջ եւ արքէն կը ներկայացնէ շատ գործնական ծրապիր մը մեր գորցական դրութեան բարենորդման: Կիրոսու, հայ կենաքի երիւ բոյն կը պատրուած այսօր, ներսովայի հայկական որանցը, որին պիտի պահեանոց-զարոց մը ըլլալու սահմանուած է, եւ Լարնասարի արհեստագործական հայ փոքրիկ զարդութիւն հաստատուած սկովտիական բրոֆէսուած կետէնի ժողովը: Երկու մծամակ շահնկան իմբարդութիւններ, որոնց մասին աւելի ընդարձակութիւն պիտի խօսինք ապագային: Պարսկանայստանաւ մէջ, բարական զարթում մը կը ծափ Պարսկանայերը մինչեւ հիմա իրենց վիճակուած նպատակուու ու թոյցատու կացութենչն օգտուած էին միմիայն նիւթական բարեկեցութիւն մը ենթե ձգեւու համար, այն ալ սահմանափակ իսէալով մը: Աստարական ու զգացին շարժումը որ թրքանաց եւ Կովկասի Հայոց մէջ զարուա սկիբէն ի վեր արծածուեցաւ, արձանանք չըր ունեցած հան: Այսօր, ցիցուած իրենց թրքանայ եղացիներուն գործադրութիւններէն, թրեւու նոյն իսկ մորակուած այն հաւածնինքնէ տրանք որոնց իրենք ալ սկսած են ենթարկուած տրանք մը ի վեր, Պարսկանայերը աշունին կը բանան, կը փորձեն ելլել ասիական անշարժութենէն, մոտաւրական դրոժու-

նէութիւն մը կ'ուրուազձեն, կը տեհնան հասորդակից ըլլալ հայ ժողովրդին ննդանուոր բարոյական կեանքին, Վերջին գեպաքերուն հնտեանքով Պոլիսէն ու Կովկասէն Պարսկաստան փոխադրուած քանի մը Հայեր են որ նպաստած են այս գեղեցիկ երեւոյթին կապաւորմանը, Փափաք կը յամանուի դպրցներ հաստատել, որոնք կրթական ճշմարիտ հաստատութիւններ ըլլան եւրոպական իմաստով եւ, արդէն հիմուուած է, 1898ի մարտին ի վեր, լասարանական ընկերութիւն մը, որուն ծրագրին ստացած այս օրերեւ :

Միեւնյուն ատեն ընդունեցանք, Աղեքսանդրիայէն, ծրագրը հայկական Մատինադպարանի մը, նոյնպէս ջօթ մարտին հաստատուած, եւ որ առաջ կը իրազործման համբուն մէջ մօնկել :

Կ կարդանք վերջապէս, Տիգրիսի մէջ, թէ Նիւ-Ենոքի Հայերը խումբ մը հայասէր ամերիկացիներու հնտ ամերիկա-Հայկական ընկերակցութիւնն մը կազմած են, միանգամայն կ'իմանք թէ Պոլիսնի Հայերը հիմնած են ուսումնական ակումբ մը, որ նպատակ պիտի ունեաց քաստիքակեն տեղական հայ հասարակութիւնը, զրամական հաւաքունիքով օնչնէլ թըրաքական Հայաստանի կրթական գործին, եւ իր որոշունքութիւնը հետզետէ ընդարձակելով՝ Աներկայի զանազան քաղաքանիքուն հայ զաղթականութեանց միջնէ միութեան հայ մը դառնալ :

Հաճիյորդ կ'արձանազրինք այս իրողութիւնները, եւ, մաղթելով որ մեր նորովութիւնը սրբանց խախտուտ այց կարեւոր ձեռնարկինքը, կ'ուզենք անոնց առիթի ներկայացնեն մէջ քանի խորագութեան :

Նախ, ինչ որ բոլոր այց ձեռնարկներուն մէջ ուշարութիւնն պէտք է գրաւէ, կանոնաւոր կազմակերպութեան մը հանգամանքն է զոր ունին : Մինչեւ վերջինն ատենարդը, Ամերիկան, եղիպատու կամ նոյնի իսկ Պարսկաստան, այս կարգի ամեր մունք փորձեր եղած էին արցէն, բայց հիմունքի և կարգաւորութեան պակասէն, ամէնքն ալ կարծանեւ գործութիւն մը ունեցած էին : Այս նոր ջանքերը նորդրածածած, հաւանգուած, զիտակից ջանքեր են, եւ ապահով ենք ար պիտի յաջողին տեղական ըլլալ :

Պարսկանաց լասարան ընկերութիւնը, որ հաստատուած է ի Դաւրէէտ, իրեն նպատակ կը գծէ՝ «Լայաջի կամ Լիբաայի գորոցներուն որաշին մէջ հայ հասարակութեան տալ ձրի զասախօսութիւններ, զանազան շահեկան եւ օգտակալ նիւթերու վրայ, զիտական, զրական, առողջապահական, պատմական, մանկավարժական, եւնին» :

Կ աննազգիր որոշ է առ գործական ընկերութիւնը ոչինչ ունի յախուռն ու վտանգին : իր նպաստալից այնչափ զրական է որչափ գվեցիկ : իր լեզուն զերէ է իմաստակ ու վասարակ լամազակութիւններէ, ննկերութիւնը արդէն ունի բազմաթիւ անդամունքներ եւ ան-

դամներ . մինչեւ հիմա երեք բանախօսութիւններու ունեցած է լսարանին մէջ, եւ կանոնագրին հետ հրատարակուած է ամսող ցուցակ մը բանախօսութիւնաց, որոնց մէջ կը գտնենք թէ զատարկ բացագանցութիւններ, այլ մողաքրոցին միաւոր դահնակելու, զայն կարեւոր ծանօթութիւններով նոխացնելու նկրտող ուսումնակրութիւններ, ինչպէս՝ Պարսկանայոց անցեան, ներկան եւ ապազան Մանկանց իրութիւններ մտարական, բարոյական եւ մարտնական, Դիեւելիուութիւնն եւ զինիի օգուտն ու վիազ, Նաևնենի մաւրութիւնների կամաւոր կամաւոր մարտ կամաւոր միեւներով նոխացնելու նկրտող ուսումնակրութիւններ, ինչպէս՝ Պարսկանայոց անցեան, ներկան կերպութիւններ արծարածել անոնց մէջ, եւ բարական գաղափարներու հետ շիման զինի որպէս հայութեան ամբողջ հատուուած մը որ արեւելեան թիւութեան մէջ մնացած էր մինչեւ կմամ, մնք կը կարծենք որ ամիկա գերազանցավան զրծն է Պարսկանայոց մէջ, ուր ուրիշ ոչինչ կա ընկեր, ուր ուրագործ ապուշութիւնն մը պիտի ըլլար քաղաքական ձգութեան ամբողջ հատուուած մը որ արեւելեան թիւութեան մէջ մնացած էր մինչեւ կարծենք կերպութիւնը պէտք է անցեան համար անցեան իրենց բարոյական զարգացմանը բարձական բարգավաճը և Սինեական բարգավաճմանը գրավին : Մինչ կը փափաքինք որ Լսարանական Ըսկերութիւնը ընթարձակուել, հարկաւոր հեղինական կործանական հանգամանք ունեցող կերպունի մը մէջ . անկէց զուրս, հայ հասարակութիւնները պէտք է միմայն իրենց բարոյական զարգացմանը բարձական բարգավաճը ու Սինեական բարգավաճմանը գրավին : Մունք կը փափաքինք որ Լսարանական Ըսկերութիւնն ու նուիրագործուում ստանար, իւ Պարսկանաց բարոյական վարչութիւնն ձեռք առներ, կազմուած խոհական, հմուտ, անկեզծորէն եւ ուշիմորէն ազգասէր անձերէ, գործենիք օրինական, անկասկանել, հանունաուր պայմաններու մէջ, այդ ընկերութիւնը կինար պարփկ կառավարութեան եւ Հայուն մէջ Պարսկանայոց ամոր լի սենադն ու ջանաբ կերպունակն իրենց բարուութեան ու զարգացմանն նպատակին, նպատակ որ կատարեաւսէ իրագործենի է քանի որ պարփկ կառավարութիւնը նոյն իսկ իր շաներէ մղուած հայասէր գարնեաք մը ցուցուցած է ցարոց եւ պիտի միշտ ցուցընէ, եթէ իւ պարփկ պատճառու սահմանապիս նուուութիւնները ցարուցուցին : Ծնկերութիւնը կինայ հնայնեած ճիշդաւորել եւ ընդլազներ իր գործունէութիւնը, հաստատել լրազիր մը Պարսկանայոց համար, հրատարակել ստեն տեսակ գրքեր, ձանցներ Պարսկանայոց թրքահան ու ուսուահայ զրականութիւնները, եւ բարոյական քաղաքակրթութեան կարեւոր էնթեր, եւ ապաէն իմբ գնել պարփական գրազանութեան մը, որ դեռ ցոյութիւն չէ ունեցած :

Աղեքսանդրիոյ նորահաստատ մատենակարարան ունի նպատակ մը մասնաւորակն ուսուումնական, այն է «կազմել ըստ կարեւույն ամբողջ

հաւաքածոյ մը ամէն լեզուով հրատարակուած գրքիրու, հանդիշներու եւ թիթերու որ Հայոց ազգին եւ երկրին վերաբերեալ նիւթերու վրայ կը խօսնի։ այդ մատենադրաբն պիտի ծառայէ նաեւ իրեւ ընթացատուն, եւ ուրեմն իրեւ տեսակ մը հաւաքաղաք Աղեղանաղիթոյ հայ գաղութին։ Մրագիրը գժուարին է եւ կարասի հասարաւութեան կողմէ նիւթականիրախուսանքի եւ բանասէրներու կողմէ հաճոյականար ացակարութեան եւ ուստամափուած թեանց կեղրնամաքր կարենայ զամանակ տեղին հայ հասարակութեան։ Եպիպտու պէս միջազգական երկրի մը մէջ, ուր ամէն դիրութիւններ կարելի է գտնել եւ ուր բարեկեցի Հայեր չեն պակսիր, հաւանական է որ ար ձենարկը յաջորդի եւ հայկական կենաքի խուզարկուած նոր նպաստ մը մերոց հաստատութիւն մը զառնայ ։ Եթենա եւ անձնուէր անձեր են որ գործին զբախն անցած են, եւ անտարակուասի է որ ձենարկը պիտի գտնէ ամէն կողմէ զամանաստ եւ աջակցութիւն։

Ամերիկայի Հայոց մէջ ոգեւորութիւնը աւելի ընդարձակ ու կրակու է քան ո եւ է տեղ։ Ամէն այս ամերիկեան քաղաքներուն մէջ ուր հայ գաղութիւններ կան, լասար, թաթոն, ընկերութիւններ հաստատուած են արդէն չափուց ի վեր։ Ամէն ազգային ձենարկի պայ աշխոյժ ու անձնուէր հասարակութեանէն կը գտնէ սրտապահակութիւն։ Ձէթունին հասարակութիւնը՝ որոնք ամօթով կը հաստատեմ թէ ոչ մէկ եւրոպական հայ զայտականութիւն դեռ չմանակցեցաւ — 2—3,000 սոլարի պատկաների վումարին հասարակութեանը վրայ է են ևն ալ ոգեւորութիւնը հետզհետէ կազմակերպեալ ձեւ կ'անէ։ Նիւթերքի Հայերը ամերիկայի կական ընթերութիւն մը կը հիմնեն։ Պազարարը շատ միտունէ։ մեր նիւթերքի ազգակիցները, սերեւ ու մտիրական կազպի թող հաստատեն ամերիկեան սարբին ճետ, անոր ճանշնեն ներքնապէս մեր ժողովուրզը իր ցաւերով եւ ձիքերով, եւ իրենց մը այց անդորրաց կականութեան մէջ ջանան իրացնել ամերիկաց ժողովուրզն յատակ ու գործնապնակ յատկութիւնները, ինչպէս գերեցիկ իրուութիւնն մըն ճանապէս որ Պոսթմէփ Հայերը ուղեն բարոյական կերպնապար մը զարգնել իրենց ակումբը Ամերիկայի ցրուած հայութեան համար։ թող այց ակումբը իրեն գիտար նպաստակ ունենայ բարոյական բարոյացումը Ամերիկայի հայութեան, թող ջանք ընէ ամերիկան քաղաքալիքութեան ճետ ճետ աւելի ասաւակար քան հազար անդամ մէջ ջնելու Ամերիկանակայի Հայութ միտքը ու բարդացուութիւնները, մակար կը կիս քննութեամբ, հնագյուն օրերէն մինչեւ

մտաւորական ճոխացման։

Եւ ճիշդ այս գաղափարն է որ Կ'ուզէի շեշտել, այս ընդանուր գնահատական սողորին մեռյալ Պարակաստանի, ծղիպաստի եւ Ամերիկաի բոյոր լսարաններն ու ընկերութիւնները պէտք չէ որ շատանան մարդկային ընդհանուր գաղափարիթութեան ճետ հայ միտքը հաղորդակիրութեան գնելու գործով, զոր կազմա են կատարել։ պէտք է որ իրավանչուր երկրի Հայեր ջանան մասնառապէս ուսումնամաքրի իրենց ժամանակաւոր հայրենիքն միջազգակրթութիւնը, զայն իրենց մէջ ընդհանրացնեն, ընտեղանեն եւ յետո զայն ընդհանուր հայութեան վրայ ցոյցացնեն։ Դիւ ունին գործուած է ար ուզութեամբ։ Հայերը, իրենց նոր միջավայրներում մէջ, անշարժ ու անփոփոխ մնալու ունեցած են մինչեւ հիմա, կարծեն միմիայն իրենքդիրներ տեսած են և շուշներնին նայելու չեն մտածածք։ բոյոր քրեմերը որոնք կը հրատարակուին արտասամակներ, միջազգին ներքին միջավայրներու մէջ մեջ մեզ ճախացնող նոր սորրապէս կը լավագուած կը ներքին միջավայրներու մէջ անդամ է այս աւելի կենսականորէն օգտագործ որոք մը կաստարակա կը լավագուած կը լավագուած երկրէ երկրի պարտաներու տեղ, ամէն մէջ երկրի միջազգ մեզ մեզ ճախացնող նոր սորր մը քաղաքներ շանավայր։

Պարակաստանը կրնան մեղի ճանցնել հնա Պարակաստանը իր պատմութեամբ եւ զրափակութեամբ, նոր Պարակաստանը իր բարեկրով, աղանդներով ու կացութեամբ, զօրք որ հայ լեզուն եւ քաղաքաւութեան համար ամենակարեւոր նշանակութիւնը ունի եւ զոր անշուու Պարականայց ամեննեն աւելի ճետնան են կատարելու։ Նմանապէս, կրնան երեւան հանել Պարակաստանին հայութեան պատմութիւնը, մակար կը կիս քննութեամբ, հնագյուն օրերէն մինչեւ այսօր։

Ամերիկայի Հայերը կրնան ուսումնակիրել նոր Եւխարիստին պատմութիւնը, ծանօթամել նոր հոգակապ կը լազարակը բոյութեանը որով Ամերիկան ինքնանքն ազատատութեանը որով իր պարուան բոյութեան հասաւ։ մեր ամերիկան ընկերութիւնները կրնան մեզ ծչրիտ ու ինսանու հրատարակութիւններ ձեռնարկել կիւթոյնը, Ուշշնիկթընը, մարանքիրինը, նոր Աշխարհին սորք մնէ քաղաքներները Հայոց ճանշներու համար, կրնան նաեւ նետամովլ ամերիկան գրականութիւնը, արտեսար, ճարտարագրծութիւնը մեզ մենակիցն յանձնացնել ամերիկաց ժողովրդին յատակ ու գործնապնակ յատկութիւնները, Պոսթմէփ Հայերը ուղեն բարոյական մըն ճանապէս որ Պոսթմէփ Հայերը ուղեն բարոյական մըն ճանապէս ու բարդացուութիւնները կամ ամենական ու կուսական անվերջանաւ լը կէները։

Միեւնոյն բանը կրնային ընել Պուլկարիոյ , Յունաստանին , Եղիպատոսի Հայերը : Այդ երթք երկրիներուն մէջ , ուր զը վիստան մեր հայրենասէրներն ու յերափինականները , դեռ ոչ մէկը գաղափարը չոնքեցաւ լուրջ ուստիմասիրութեամամ մը աղքին ճանացնել թէ ինչպէս իրենց ապատութիւնը գտան Յունաստանը եւ Պոլկարիան , եւ ի՞նչպէս եղիպատոսը ճողովրեցաւ թուրքին լուրջն : Ամասակի գործ մը , իրապէս աղքամիքական , բոլոր այն մըր իրամասարդենում մը աղքին ճանացնել թէ ինչպէս իրենց ապատութիւնը գտան Յունաստանը եւ Պոլկարիան ու ներկայութ ու իր բրոյական ու նիւթեական իւնացինք ամէն երեւոյթերորոյ , ընդարձակ , մարտազնին ու ջջրիտ պատկերացամամ մը : Եթէ այս ախատառութիւնը կատարուած ըլլաք առաջուց , մը աղքային գործունէութիւնը մը , խրամ մը , առաջնորդութիւնը մը պիտի գտնէր անոր մէջ : Գործը անհարեցաւ է , եւ միշտ կարելի , որ կատարուի :

Անցողակի զիազողութիւնն մը չէ որ կ'ընեմ , այլ առաջարիւթիւնն մը , որը կը շշատեմ : Արտասանանի գաղթամասութիւնները , որնք պէտք եղածէն աւելի թուով լրացիններ կը հրատարակեն եւ հայրենասիրական միօրինակ ու մասմէջ հսկետորութեամբ մը կը շատանան , գովկելի արարք մը ըրած կ'ըլլան եթի փութան այդ ուստւմասիրութիւնը ակսիլ , հման որ ափին ու միջացները ունին , եւ զրեեր ու մետակներ ի լրց ընացնեն : այս նամանակած ուղղութեամբ : Մենք Անահեմին մէջ պիտի հադրբենք աղքին ինչ որ ֆրանսա ունի անիւ մնէ : Սակայն , ասկէլց զաս , սպասելով որ ուրիշ երկրիներուն մէջ սպասին մամանուր հրատարակութիւնները , մնիք սիրով պիտի աելք բանայինք մեր թերթին մէջ այդ կարգի ուստիմասիրութիւններու որոնք օտար աղքերը Հայուն ճանացնել նպատակ ունենան :

Սիալ է մտածել — ինչպէս կ'ընեն ումանք — թէ մարդաբնիքն գուրս կատարուած այս շանքերը Կորուուած ուժեր են : Նախ՝ այդ ամէնք , ուղղաղի կամ անսարքակի կիրառով , կը փոխանցուի հայրենիքի հայութեան , ինչպէս շատ ուշիմ , կերպով զիսել կուտան նաեւ . մեր մէջ թղթավիշը որոն նամանզը կը հրատարակենք այս թուով . այդ ամէնք , զոսէն դէպէ ի ներս՝ կեսնքի հեղեցում մըն է , որ արգելութիւնը կը նորուակէ , կը թափանցէ ի հասարով պաշարուած միջազայրին մէջ , եւ հայրենին հովին վրայ մնացած ժողովրդին միաւոր , հոգին ու կիսնքը կը հարապանցն : Եթևս , պատա երկրի մէջ , բարձրագոյն քաղաքաբիթութեանց անիջական աղքեցութեամբ կանանաւորապէս կապակերպուած զործունութիւնն մը տասակ մը նախամիքորձ է , որ վաղը կարելի պիտի զարձնէ հասուն ու զիտակի կառուցումը աղքա-

յին հաւաքական կեսանքին՝ նոյն իսկ հայրենի երկրուն մէջ , եթէ պայմանները ներեն որ այդ քաղցը վիճակովի մնջի : Ոտար երկրի մէջ հաստատուած տեսակ մը մտաւորական կերպուններ , ինչպէս Վենետիկի ու Վիեննայի վանքերը , ինչպէս Բարբարի ողբացեալ Մուրանական գարքարանը , աւելի օգտակար կրցած են ըլլալ հայրենիքի հայութեան բան շատ մը ձեռնարկին որոնք երկրին մէջ , կապանքներու տակ , փորձուած են :

Հասկանանք այս բոլոր ճիգերուն նշանակութիւնը , եւ քաջալերենք զանոնք : Ըմբռնենք թէ , նեռուն շերուններ ըլլալի , աննոնք գերանցացէս « ազգային գործունէունուածան » են նպատանք ամենք ալ մեր չափովը բոլժելու մեր ամենէն մնէ , ամենէն չարագործ ափուր , տգիսութիւնը մեր ժողովութիւնը մեր ժողովութիւնը իրեւն , ազգ զրագրմանք կազմակերպուելու : Զարդարացնենք Հայուն մէջ , ամէն տեղ , զիտակութիւնը , փոխանակ անզեկ եւ ամանին : Այն ատեն միան կրնանք յուսալ որ Հայու պիտի զիտակ զբաշանալ այսուհետեւ միանքներէ , պաշտպանել ինքվինքը բարոյական եւ նիւթական վտանգներու զէմ , ապանովելու ամրացնել իր գոյութիւնը :

ԱՐԵԱԿ 20ՊԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԹԳԻՒՐ Ք

— — —

Դ

ՎԱՐՃԱԿԸ

Կարմրանըկար սըրահը մնծ կը ծըփայ Լուսով բոցով բոլոր բակոյ խըրախանան Ա՛լ վերջացած է եւ ծիծաղ անվախճան կը բարձանայ եւ կատակի ձայն ահա :

Քաղմականին վրայ նըստած , պերճ Սիւնին , Ասպրնշական Բագրատունւոյն ծըրգաւայ կը փաղաքը ողորկ մօրուս , կը խնդոյա . Երկուուն ալ գոն , ուրախ՝ զինի ձեռութիւն :

Մալըր կ'ընեն , դատարկելով կոտինդ մնծ , Արշակունին՝ որոն վեսայ էր ծըրգաւա , Եւ անսրգեց կինն , որպէս կին անազատ , Վըտեց զանի , խոպակիթներն ալ իրզեց :

Ապա փախու . Սիսականի հիմայ հիւր կը զայել եւ նամապինն կածարից , Եւ ըսպիսակ ցուլ կ'որայ ձեան պէս անքիք . Փոյշարարատ ուրախութեամբ մահասիւս :

Կը ծիծաղին սէդ սեպուններն ալ Սիւնի , Որոնց աչեն ապու օծած է շոփայ , Եւ կը նազեն . մերթ սիրամարդ մը կուզայ Ազի ճօնել ու կուեամուկ գեղանի :